234

N Á L E Z

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl pod sp. zn. Pl. ÚS 7/15 dne 14. června 2016 v plénu složeném z předsedy soudu Pavla Rychetského a soudců Ludvíka Davida, Jaroslava Fenyka, Josefa Fialy, Jana Filipa, Jaromíra Jirsy, Tomáše Lichovníka, Jana Musila, Vladimíra Sládečka, Radovana Suchánka, Kateřiny Šimáčkové, Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj), Davida Uhlíře a Jiřího Zemánka o návrhu Městského soudu v Praze na zrušení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, za účasti Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a Senátu Parlamentu České republiky jako účastníků řízení a veřejné ochránkyně práv jako vedlejšího účastníka řízení,

takto:

Ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, se ruší dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů.

Odůvodnění

I.
Rekapitulace předchozího řízení a podaného návrhu

1. Návrhem doručeným Ústavnímu soudu dne 5. 3. 2015 podaným na základě čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a ustanovení § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) se Městský soud v Praze (dále též jen „navrhovatel“ anebo „městský soud“) domáhá zrušení ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, (dále též jen „zákon o registrovaném partnerství“).

2. Navrhovatel uvádí, že usnesením Úřadu městské části Praha 13, odboru sociální péče a zdravotnictví, ze dne 25. 3. 2014 č. j. P 13-12735/2014 bylo zastaveno řízení o žádosti Ing. Petra Laně (dále jen „žalobce“) o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli, protože žadatel nesplňuje požadavky ustanovení § 800 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Odvolání žalobce následně zamítl Magistrát hl. m. Prahy, odbor správních činností ve zdravotnictví a sociální péči, rozhodnutím ze dne 30. 4. 2014 sp. zn. SOC: 608555/2014. Podstata tohoto rozhodnutí spočívala v tom, že správní orgán prvního stupně sice rozhodl v souladu s právními předpisy, nicméně opomněl uvést, že zákaz osvojení osobou žijící v registrovaném partnerství plyne z ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství. Toto rozhodnutí napadl žalobce správní žalobou podanou k městskému soudu.

3. Městský soud v odůvodnění návrhu uvádí, že důvod zákazu osvojení v těchto případech plyne přímo ze zákonné úpravy, podle níž samotná existence registrovaného partnerství brání tomu, aby se jeden z partnerů mohl stát osvojitelem dítěte, a jiné skutečnosti se za této situace nezjišťují. Navrhovatel poukazuje na čl. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a na čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), které zakazují jakoukoliv formu diskriminace. Poukázat lze rovněž na čl. 21 Listiny základních práv Evropské unie, výslovně zakazující diskriminaci z důvodu sexuální orientace. Navrhovatel rekapituluje obecnou úpravu osvojení obsa-

ženou v ustanovení § 800 občanského zákoníku a konstatuje, že pokud by žadatel o osvojení nežil v manželství a ani v registrovaném partnerství, mohl by se za určitých podmínek stát osvojitelem. Pokud však žije v registrovaném partnerství, platí zákaz osvojení již z tohoto titulu, aniž by byly posuzovány okolnosti, zda takový žadatel je schopen vytvořit odpovídající zázemí pro řádnou výchovu dítěte. Tyto skutečnosti představují rozdíly, které jsou neodůvodněné, a ani neexistují rozumné důvody pro uplatněný rozdílný přístup.

4. Proto městský soud navrhuje napadené zákonné ustanovení zrušit.

II.
Splnění podmínek řízení

5. Ústavní soud se nejprve zabýval splněním podmínek řízení a konstatuje, že návrh byl podán podle čl. 95 odst. 2 Ústavy. Podle tohoto ustanovení platí, že „[d]ojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu."

6. K tomu Ústavní soud uvádí, že se v daném případě jedná o případ tzv. konkrétní (ještě přesněji: incidenční), a nikoliv abstraktní kontroly norem. S ohledem na shora uvedené je navrhovatel zcela nesporně aktivně legitimován k podání tohoto návrhu, neboť napadené zákonné ustanovení se bezprostředně týká věci řešené městským soudem, a pokud by se Ústavní soud k jeho ústavnosti nevyjádřil, nastala by v podmínkách právního státu krajně nežádoucí situace, kdy by soud musel rozhodovat podle ustanovení zákona, které je podle jeho pevného přesvědčení v rozporu s ústavním pořádkem.

7. Protože Ústavní soud nemá žádné pochybnosti ani ohledně splnění dalších podmínek řízení, přistoupil k věcnému projednání návrhu.

III.
Průběh řízení před Ústavním soudem a vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka řízení

8. Ústavní soud podle ustanovení § 69 zákona o Ústavním soudu zaslal návrh Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu České republiky (dále jen „Poslanecká sněmovna" a „Senát") jako účastníkům řízení a vládě a veřejné ochránkyni práv (dále též jen „Ochránkyně"), jež jsou oprávněny vstoupit do řízení jako vedlejší účastníci řízení.

9. Poslanecká sněmovna ve vyjádření k návrhu uvedla, že zákon č. 115/2006 Sb. byl v Poslanecké sněmovně projednán jako poslanecký návrh zákona (tisk č. 969) a byl schválen ve znění pozměňovacích návrhů dne 16. 12. 2005. Znění ustanovení § 13 odst. 2 tohoto zákona od roku 2005 nebylo novelizováno. S návrhem zákona vyslovily souhlas obě komory Parlamentu, zákon byl podepsán příslušnými ústavními činiteli a byl též řádně vyhlášen.

10. Senát ve vyjádření k návrhu uvedl, že projednal a schválil návrh zákona o registrovaném partnerství ve znění postoupeném mu Poslaneckou sněmovnou na své 9. schůzi dne 26. 1. 2006, když pro jeho schválení hlasovalo z 65 přítomných senátorů 45 a proti 14. V rozpravě se někteří senátoři vyslovili i k napadenému zákonnému ustanovení. Návrh zákona byl tedy schválen ústavně předepsaným způsobem.

11. Vláda Ústavní soud informovala o tom, že svého práva vyplývajícího z ustanovení § 69 odst. 2 zákona o Ústavním soudu nevyužije a do řízení nevstoupí.

12. Veřejná ochránkyně práv sdělila, že ve smyslu ustanovení § 69 odst. 3 zákona o Ústavním soudu vstupuje do řízení jako vedlejší účastník, a uvedla, že odkazuje na zprávu o šetření, kterou ve věci žalobce zpracovala (sp. zn. 2977/2014/VOP). Právní věty, obsažené v této zprávě, jsou následující: „I. Ustanovení § 800 občanského zákoníku z roku 2012 nevylučuje osvojení registrovanými partne-

ry. Je však vyloučeno ustanovením § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství. II. Jakékoliv ustanovení nebo postup orgánu veřejné moci, které vedou ke znemožnění osvojení pouze z důvodu sexuální orientace potenciálního osvojitele, odporují ústavnímu pořádku a Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.“ Tento názor Ochránkyně odůvodnila tím, že nenachází žádný objektivní a racionální důvod, pro který by mělo být registrovaným partnerům znemožněno osvojení, a to ani mezi tvrzeními odpůrců osvojení registrovanými partnery. Absurdnost celé situace je dokreslena skutečností, že zákonodárce se snaží zákonem zabránit něčemu, co není normativně regulovatelné, a sice aby byly děti vychovávány registrovanými partnery. Tato situace totiž reálně existuje. Vyjma možnosti biologického rodičovství mohou totiž výchovy dítěte registrovaní partneři dosáhnout i jinými způsoby. Nejčastěji půjde o případy, kdy se jeden z partnerů stal rodičem ještě před vznikem partnerství a o dítě nadále pečuje. Rozpolcenost zákonodárce lze ilustrovat zněním ustanovení § 13 odst. 3 zákona o registrovaném partnerství, které v takovém případě stanoví druhému partnerovi povinnost o dítě pečovat. Další variantou je osvojení dítěte pouze jednou osobou, aniž by faktičtí životní partneři uzavřeli registrované partnerství, neboť osvojení samostatně žijící osobou zákon připouští. Ochránkyně odkázala rovněž na rozsudky Evropského soudu pro lidská práva (dále též jen „ESLP“) *Fretté proti Francii* (ze dne 26. 2. 2002, č. stížnosti 36515/97) nebo *E. B. proti Francii* (ze dne 22. 1. 2008, č. stížnosti 43546/02), kde tento soud dospěl k závěru, že adopce dítěte homosexuálně orientovanou osobou může být zamítnuta pouze v případě, že pro takové rozhodnutí existují i jiné důvody než pouhá sexuální orientace zájemce. Jinými slovy, ESLP samotnou sexuální orientaci uchazeče o adopci nepovažuje za legitimní důvod pro omezení jeho práva rozvíjet vztah s dítětem vhodným k adopci. Jelikož ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství vylučuje registrované partnery z možnosti osvojit dítě pouze z důvodu jejich sexuální orientace, má Ochránkyně za to, že toto ustanovení odporuje právu na rovné zacházení deklarovanému článkem 14 Úmluvy.

13. Ochránkyně poukazuje i na zahraniční srovnání, z něhož plyne, že z 28 států Evropské unie mohou osoby stejného pohlaví uzavřít manželství v 11 zemích a v dalších 6 státech mohou uzavřít registrované partnerství. Z těchto 17 států připouští společné osvojení i osvojení dítěte partnera 13 států a pouze osvojení dítěte partnera 2 státy. Jen Maďarsko a Česká republika zcela zapovídají registrovaným partnerům osvojení. Ochránkyně konstatuje, že předmětná otázka není jen otázkou politickou, nýbrž též otázkou lidskoprávní. V tomto směru se domnívá, že napadené zákonné ustanovení odporuje právu na ochranu soukromého a rodinného života podle čl. 8 Úmluvy a čl. 10 odst. 2 Listiny a zákazu diskriminace podle čl. 14 Úmluvy. Závěrem Ochránkyně vyslovuje názor, že napadené zákonné ustanovení zakládá přímou diskriminaci na základě sexuální orientace, a navrhuje proto, aby bylo zrušeno jako protiústavní.

14. Ve smyslu ustanovení § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl Ústavní soud ve věci bez konání ústního jednání, neboť od něj nebylo lze očekávat další objasnění věci.

IV.
Posouzení kompetence a ústavní konformity legislativního procesu

15. Protože podaný návrh splňuje všechny zákonem stanovené náležitosti, mohl Ústavní soud přistoupit k věcnému přezkumu napadeného zákonného ustanovení, přičemž se v souladu s ustanovením § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 48/2002 Sb., nejdříve zabýval otázkou, zda bylo přijato a vydáno ústavně konformním způsobem a v mezích Ústavou stanovené kompetence. V tomto směru však neshledal žádnou relevantní okolnost, která by byla schopna zpochybnit ústavnost způsobu projednávání a schvalování předmětného zákona obsahujícího napadené ustanovení.

16. Podle ustanovení § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 48/2002 Sb., sestává posouzení ústavnosti zákona s ústavním pořádkem ze zodpovězení tří otázek: zda byl přijat a vydán v mezích Ústavou stanovené kompetence, zda byl přijat ústavně předepsaným způsobem a zda jeho obsah je v souladu s ústavními zákony a v případě jiného právního předpisu i se zákony. V případě napadeného ustanovení je mimo jakoukoliv pochybnost, že Parlament měl

ve smyslu čl. 15 odst. 1 Ústavy kompetenci k jeho přijetí. Pokud jde o způsob přijetí zákona o registrovaném partnerství, Ústavní soud zjistil z vyjádření účastníků řízení, jakož i z dalších veřejně přístupných dokumentů vztahujících se k legislativnímu procesu, že zákon, navržený skupinou poslanců (Anna Čurdová, Jitka Kupčová, Taťána Fischerová, Kateřina Dostálová, Lucie Talmanová, Kateřina Konečná, Zdeněk Jičínský, Vladimír Doležal, Pavel Svoboda, Vlastimil Ostrý a Vladimír Koníček, Poslanecká sněmovna, 2005, IV. volební období, tisk č. 969, in: http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=969&ct1=0), byl přijat ústavně předepsaným způsobem.

17. Nic proto Ústavnímu soudu nebrání, aby mohl přistoupit k věcnému posouzení ústavnosti napadeného ustanovení.

V.
Základní východiska při přezkumu napadeného zákonného ustanovení

V.1
Citace napadeného ustanovení a dalších relevantních ustanovení

18. Podle ustanovení § 799 občanského zákoníku platí:

„(1) Osvojitelem se může stát pouze zletilá a svéprávná osoba, zaručuje-li svými osobními vlastnostmi a způsobem života, jakož i důvody a pohnutkami, které jí vedou k osvojení, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem.

(2) Zdravotní stav osvojitele nebo obou osvojitelů nesmí omezovat péči o osvojené dítě ve značné míře.“

19. Podle ustanovení § 800 občanského zákoníku platí:

„(1) Osvojiteli se mohou stát manželé nebo jeden z manželů. Výjimečně může osvojit i jiná osoba; v tom případě soud též rozhodne o tom, že se z matriky vypouští zápis o druhém rodiči.

(2) Osvojují-li manželé, podávají návrh na osvojení společně jako společní osvojitelé.“

20. Ustanovení § 13 zákona o registrovaném partnerství:

(1) Existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěření jeho dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důsledně chránit jeho zájmy při použití přiměřených výchovných prostředků, tak aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

(2) Trvající partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.

(3) Pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově dítěte i druhý partner; povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte se vztahují i na tohoto partnera.

21. Ústavní soud nejprve konstatuje, že „nový“ občanský zákoník v tomto směru oproti úpravě zakotvené v ustanoveních § 63–66 v současnosti již zrušeného zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, učinil spíše toliko formulační, a nikoliv systémovou obsahovou změnu. Již tento zákon totiž stanovil, že osvojiteli se mohou stát pouze fyzické osoby (§ 64 odst. 1), přičemž jako společné dítě mohou někoho osvojit jen manželé (§ 66 odst. 1). Zákon tedy umožňoval jak osvojení individuální (tzn. jednou osobou), tak také osvojení společné, přičemž v tomto druhém případě se osvojiteli mohli stát výhradně manželé.

22. Z citované platné zákonné úpravy plyne několik závěrů. Předně, zákonodárce upřednostňuje osvojení manželi, resp. jedním z manželů, a to z toho důvodu, že je v primárním zájmu dětí, aby jim byla poskytnuta možnost žít v „úplné“ rodině ve standardním pojetí. Možnost osvojení „jinou“ osobou, tedy zjevně i osobou osaměle žijící, představuje výjimku z tohoto pravidla. V tomto případě však musí být dány jednoznačné záruky toho, že tato osoba je schopna dítěti nabídnout odpovídající záruky

pro jeho rozvoj a uspokojování potřeb, a to nejen materiálních. Prostě řečeno, každé dítě by mělo vyrůstat v prostředí, kde se bude cítit dobře, kde bude vnímat zájem a lásku svých nejbližších a v neposlední řadě bude mít pocit jistoty, tak důležitý pro to, aby mohlo vyrůst ve všestranně rozvinutou a přiměřeně sebevědomou osobnost.

23. Z předestřené zákonné regulace rovněž plyne, že úprava obsažená v občanském zákoníku *a priori* nevylučuje, aby se osvojitelem mohla stát rovněž osoba žijící v registrovaném partnerství (která by byla tzv. jinou osobou, kterou zákon zmiňuje), byť by se nemělo jednat o situaci pravidelnou, nýbrž spíše výjimečnou (viz také ustanovení § 3020 občanského zákoníku, podle něhož ustanovení částí první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů). Tuto možnost proto skutečně jednoznačně zakazuje teprve napadené ustanovení zákona o registrovaném partnerství. Ostatně, rovněž z důvodové zprávy k „novému“ občanskému zákoníku k ustanovení § 800 plyne kusé konstatování, že „[u]vádí se výslovný výčet v úvahu přicházejících ‚druhů‘ osvojitelů, který z dosavadní právní úpravy lze toliko dovodit. (Naopak ze zdejšího ustanovení lze dovodit, že jde o výčet.) ‚Jinou‘ se rozumí osoba, která ač třeba nežije sama, nežije v žádném zákonem uznaném svazku. Nemůže se však jednat o registrované partnery, a to zejména s ohledem na jiný právní předpis, v němž jsou vztahy registrovaných partnerů upraveny.“

24. Z průběhu legislativního procesu při přijímání zákona o registrovaném partnerství přitom není vůbec zřejmé, jaký byl v tomto směru skutečný úmysl zákonodárce, čím byl motivován a jakou argumentací podložen tak, aby i v tomto případě platil předpoklad racionálního zákonodárce. Z důvodové zprávy k tomuto ustanovení totiž pouze plyne, že „osvojení dítěte registrovanými partnery, resp. kterýmkoliv z partnerů, v době trvání partnerství bude zakázáno. Důvodem je preference náhradní výchovy dítěte heterosexuálním párem.“ Přitom již na tomto místě Ústavní soud poznamenává, že ani takto stroze pojaté vysvětlení není příliéhavé, jelikož argument preference náhradní výchovy dítěte heterosexuálním párem by měl relevanci pouze tehdy, pakliže by osvojení jedincem zákonodárce zcela vyloučil, což však s ohledem na výše uvedené není pravda. Nehledě i na další nelogičnosti, kdy např. Ochránkyně příléhavě poukazuje na odstavec 3 napadeného ustanovení určující povinnost druhého partnera podílet se na výchově dítěte, o něž pečuje registrovaný partner (k tomu viz i níže).

V.2
Relevantní judikatura Evropského soudu pro lidská práva

25. Otázkou adopce dětí se opakovaně zabývala i judikatura ESLP, na což ostatně výslovně poukazuje Ochránkyně. Ústavní soud považuje pro nyní rozhodovaný případ za nejvýznamnější zejména následující rozhodnutí ESLP.

26. Ve shora citovaném rozsudku *Fretté proti Francii* požádal stěžovatel v roce 1991 o předběžný souhlas s adopcí dítěte, přičemž se během šetření před správními orgány netajil svou homosexuální orientací. Jeho žádost byla zamítnuta a nevyhověly mu ani správní soudy. Argumentace vnitrostátních orgánů odkazovala na jeho životní styl a nedostatek odpovídajících záruk z perspektivy výchovy dětí, rodiny a psychologie, navzdory jeho nezpochybňovaným osobním kvalitám a předpokladům vychovávat děti. Stěžovatel před ESLP namítal, že jeho žádost byla odmítnuta výhradně z důvodu předsudků o jeho sexuální orientaci. ESLP mu vyhověl pouze ohledně práva na spravedlivý proces. Konstatoval totiž (z hlediska případné aplikace čl. 8 a 14 Úmluvy), že právo na adopci Úmluva nezaručuje a právo na rodinný život předpokládá existenci rodiny, takže nestačí pouze touha ji založit. ESLP nicméně vyšel z toho, že francouzský občanský zákoník umožňuje v čl. 343 adopce i nesezdané osobě a že důvody předložené vnitrostátními orgány pro odmítnutí implicitně naznačovaly, že stěžovatelova sexuální orientace byla rozhodujícím faktorem. Proto posoudil námitku stěžovatele jako spadající do rozsahu článku 8 Úmluvy, aniž by se však vyjádřil k tomu, zda se jedná o život rodinný či soukromý. Stěžovatel ale především tvrdil, že došlo k porušení jeho soukromého života (§ 28). Soud v dalším kroku uznal, že zamítnutí sledovalo legitimní cíl – ochranu zdraví a práv dítěte. Stejně tak posoudil zamítnutí jako přiměřené sledovanému cíli, neboť státy mají na poli adopcí stejnopohlavními páry

širokou míru uvážení, neexistoval mezinárodní konsenzus k těmto otázkám a vnitrostátní orgány legitimně a rozumně uzavřely, že právo na adopci bylo limitováno zájmy dítěte.

27. V rovněž již citovaném rozsudku velkého senátu *E. B. proti Francii* shledal ESLP porušení Úmluvy tím, že stěžovatelce homosexuální orientace nebyla umožněna adopce, byť nesezdaná osoba mohla dle občanského zákoníku děti osvojit. Stěžovatelka byla tedy diskriminována na základě své sexuální orientace. Je proto poněkud diskutabilní, nakolik rozsudek *E. B. proti Francii* případně překonává rozsudek *Fretté proti Francii*. Z pohledu právní stránky má totiž věc *E. B. proti Francii* jako rozsudek velkého senátu větší váhu a týká se stejné situace, kdy právní úprava homosexuálně orientované osobě adopci nezakazuje (nesleduje se sexuální orientace osvojitele), ale v praxi byla adopce na základě sexuální orientace upřena. Ve věci *Fretté proti Francii* nicméně tento postup ESLP akceptoval na základě zájmů dítěte a absence mezinárodního konsenzu, ve věci *E. B.* to však již ESLP označil za rozporné s Úmluvou, neboť neshledal skutečnosti odůvodňující diskriminaci na základě sexuální orientace. Z pohledu skutkového se však obě situace poněkud liší, na což poukazuje i rozsudek *E. B.* (§ 70–71). Ve věci *Fretté* šlo totiž o homosexuálního muže bez partnera, vnitrostátní orgány spatřovaly problém v jeho životním stylu a všimly si, že nemusí být schopen dohlédnout praktické problémy spojené s příchodem dítěte. Naopak v *E. B.* se jednalo o dlouhodobě spolu žijící stejnopohlavní pár. Tyto skutečnosti mohou napovídat o určitém odlišení pozdějšího rozsudku *E. B.* od dřívějšího *Fretté*, byť tyto skutkové okolnosti nejsou akcentovány.

28. V rozsudku ve věci *Schalk a Kopf proti Rakousku* (rozsudek ze dne 24. 6. 2010, stížnost č. 30141/04) ESLP shledal, že z Úmluvy nevyplývá povinnost, aby stát umožnil uzavření svatby mezi stejnopohlavními páry, nedošlo proto k porušení Úmluvy. Z článku 12 Úmluvy totiž nevyplývá povinnost zpřístupnit sňatky i stejnopohlavním párům. Soud však konstatoval, že vztah mezi stěžovateli (tj. stejnopohlavním párem žijícím ve stabilním *de facto* partnerství) spadá nejen pod pojem soukromý život, ale představuje i rodinný život ve smyslu čl. 8 Úmluvy (§ 90–95).

29. V rozsudku ve věci *X. a ostatní proti Rakousku* (rozsudek velkého senátu ze dne 19. 2. 2013, stížnost č. 19010/07) ESLP dospěl k závěru, že upřením partnerce možnosti osvojit si biologické dítě své stejnopohlavní družky ve srovnání se situací heterosexuálního nesezdaného páru porušuje Rakousko Úmluvu. V obdobném případě *Gas a Dubois proti Francii* (ze dne 15. 3. 2012, č. stížnosti 25951/07) ESLP prohlásil, že pokud nemůže adoptovat partner dítě svého stejnopohlavního partnera v civilním svazku, stejně jak by tomu bylo u heterosexuálního páru v civilním svazku, nedochází k diskriminaci na základě sexuální orientace. Jejich postavení je odlišné od postavení sezdaných párů. Ve věci *X. a ostatní proti Rakousku* se však jedná o nesezdané homosexuální partnerky, zatímco nesezdané heterosexuální partnerky měly dle občanského zákoníku plnou možnost adoptovat dítě druhého biologického rodiče. ESLP vyšel z toho, že Úmluva nevyžaduje umožnit nesezdaným partnerům adoptovat biologické dítě druhého partnera. Nesezdaní stejnopohlavní partneři se nenacházejí v relevantně podobné situaci jako sezdaný pár, z tohoto pohledu tedy Úmluva porušena nebyla. Pokud však rakouské právo umožňuje nesezdaným heterosexuálním párům adopci biologického dítěte druhého partnera, je potřeba vyhodnotit, zda upření tohoto práva nesezdaným homosexuálním párům slouží legitimnímu cíli a je mu přiměřené. Stěžovatelky spolu dlouhodobě žily ve společné domácnosti a jejich vztah spadal pod pojem rodinného života ve smyslu čl. 8 Úmluvy. Rakouská vláda přitom připustila, že by stejnopohlavní páry mohly být v zásadě stejně vhodné k adopci jako heterosexuální páry. Soud uznal, že ochrana tradiční rodiny může být v zásadě legitimním cílem ospravedlňujícím rozdílné zacházení, stejně jako ochrana zájmů dětí. V případě rozdílného zacházení na základě sexuální orientace měla vláda prokázat nezbytnost rozdílného přístupu k dosažení takovýchto cílů. Rakouská vláda však nepředložila důkazy, že by dítěti škodila výchova stejnopohlavním párem, navíc adopce byla otevřená i homosexuálně orientované osobě, ať už uzavřela registrované partnerství, nebo žila sama. Soud zdůraznil, že se nezabývá obecnou otázkou přístupu stejnopohlavního partnera k biologickému dítěti druhého partnera, ale rozdílným zacházením mezi nesezdaným heterosexuálním a neregistrovaným homosexuálním párem v přístupu k adopci. Pokud nejsou k dispozici důvody pro zákaz u neregistrovaných homosexuálních párů, bylo by spíše očekávatelné, aby v nejlepším zájmu dítěte soudy vyhodnocovaly individuální okolnosti konkrétních případů. Tímto se ale soudy nemohly smysluplně zabývat, neboť to nebylo právně možné. Došlo tedy k porušení čl. 14 a 8 Úmluvy.

V.3
Další relevantní judikatura

30. Rakouský Ústavní soudní dvůr rozsudkem sp. zn. G 119-120/2004 zrušil ke dni 31. 12. 2015 jako protiústavní ustanovení občanského zákoníku a zákona o registrovaném partnerství, jež zakazovala společné osvojení registrovaným partnerům. Již ve svých dřívějších rozhodnutích zaujal Ústavní soudní dvůr stejný přístup jako ESLP v případě *Schalk a Kopf,* když konstatoval, že vztahy osob stejného pohlaví nespadají pouze pod pojem „soukromý život", ale rovněž pod pojem „rodinný život" dle čl. 8 odst. 1 Úmluvy, a to v případě, kdy páry stejného pohlaví spolu žijí ve stabilním *de facto* partnerství. Tak tomu bylo např. v usnesení sp. zn. B1405/10 ze dne 22. 9. 2011 či usnesení sp. zn. G14/10 ze dne 2. 10. 2012. Rovněž v nálezu sp. zn. G16/2013 ze dne 10. 12. 2013, v němž Ústavní soudní dvůr shledal napadená ustanovení zákona o reproduktivní medicíně (*Fortpflanzungsmedizingesetz*) protiústavními, neboť dospěl k závěru, že omezení přístupu k reproduktivní medicíně pouze pro manžele a páry různého pohlaví je v rozporu s čl. 8 ve spojení s čl. 14 Úmluvy. Dále i v nálezu sp. zn. G 18, 19/2013 ze dne 19. 6. 2013, v němž shledal diskriminačním ustanovení spolkového zákona o osobním stavu (*Personenstandsgesetz*), které umožňovalo (omezovalo) uzavřít registrované partnerství pouze v úřední místnosti.

31. V případě z roku 2015 byly navrhovatelkami dlouhodobě spolu žijící registrované partnerky, které vychovávaly biologické dítě jedné z nich a měly zájem o společnou adopci dalšího „cizího" dítěte. Namítaly, že zde není ospravedlnění pro to, aby registrovaní partneři byli obecně vyloučeni z možnosti společného osvojení a aby tím byl soudní přezkum jejich vhodnosti s ohledem na nejlepší zájem dítěte předem vyloučen, zatímco manželé jsou zásadně považováni za vhodné adoptivní rodiče. Rakouský právní řád akceptuje, že dítě vyrůstá v rodině osob stejného pohlaví (v daném případě jsou registrované partnerky z hlediska právního rodiči vlastní dcery druhé stěžovatelky), a vychází z toho, že to není pro dítě nevhodné. Není věcně odůvodněno, proč osoba žijící v registrovaném partnerství může jako jednotlivec dítě osvojit, ať už partnerovo vlastní dítě či „cizí" dítě, které pak v takové rodině osob stejného pohlaví, tj. rovněž s partnerem či partnerkou adoptivního partnera, vyrůstá, a registrovaní partneři společně osvojit nemohou. Napadená právní úprava tak byla dle jejich názoru v rozporu se zásadou rovného zacházení a rovněž s čl. 8 ve spojení s čl. 14 Úmluvy.

32. Ústavní soudní dvůr dospěl k závěru, že napadenou právní úpravou, jež umožňuje společné osvojení pouze manželům a registrované partnery ze společného osvojení předem vylučuje, zákonodárce v možnosti společného osvojení rozlišuje na základě sexuální orientace. Zákonodárce tím nerovně zachází s registrovanými partnery jako smluvní stranou dohody o osvojení a registrovanými nebo stálými partnery stejného či rozdílného pohlaví v případě osvojení biologického dítěte druhého partnera. Zatímco společné osvojení registrovanými partnery je vyloučeno i v případě, kdy oba mají dítě v péči nebo partner již dítě osvojil, umožňuje zákon při osvojení nevlastního dítěte souběžné (právní) rodičovství vlastních a adoptivních rodičů. Takové nerovné zacházení není věcně odůvodněno – obzvláště s ohledem na hledisko nejlepšího zájmu dítěte, jež vyplývá z čl. 1 Spolkového zákona o právech dítěte (BGBl. I 4/2011). Nevyplývá to ani z čl. 8 ve spojení s čl. 14 Úmluvy a ani čl. 7 odst. 1 ústavy. Nejlepší zájem dítěte nemůže ospravedlnit zásadní vyloučení registrovaných partnerů z možnosti osvojení dítěte, naopak v určitém ohledu stojí s tímto vyloučením v napětí. Argumenty, jež zdůvodňují zákaz tím, že v souladu se zájmem dítěte není, aby vyrůstalo s partnery stejného pohlaví, označil soud za „předem nevhodné". Rovněž ochrana manželství nebo tradiční rodiny proto nejsou vhodným argumentem. Společensky nazíráno nestojí registrovaná partnerství v žádném vztahu substituce k manželství a společné osvojení vhodnými partnery v jednotlivém případě nemůže manželství ohrozit.

V.4
Závěry plynoucí z citované judikatury

33. Z uvedených rozsudků lze především shrnout, že Úmluva nezakotvuje právo na adopci. Pokud se však státy rozhodnou umožnit adopce i některým skupinám osob (např. nesezdaným osobám), ne-

smí postupovat diskriminačním způsobem (*E. B., X. a ostatní,* § 152). Pro vyhodnocení, zda došlo k diskriminaci, ESLP při hledání vhodného komparátoru srovnával individuální adopci heterosexuálem a homosexuálem (*Fretté, E. B.)*, registrované stejnopohlavní partnerství s civilním heterosexuálním partnerstvím (*Gas a Dubois)*, neregistrovaný stejnopohlavní pár s nesezdaným heterosexuálním párem (*X. a ostatní*). Nepovažoval naopak za srovnatelnou právní situaci registrovaného a sezdaného páru a nekonstatoval porušení Úmluvy, pokud např. rakouský právní řád umožnil osvojení heterosexuálním manželům, kdežto stejnopohlavní partnerce osvojení biologického dítěte své družky nikoliv (*X. a ostatní)*. Nejlepší zájem dítěte měl vést k tomu, aby byly vyhodnocovány individuální okolnosti konkrétních případů (*X. a ostatní*). V případech, kdy je rozdíl v zacházení založen na pohlaví nebo sexuální orientaci, musí stát prokázat, že tato rozdílnost v zacházení byla odůvodněna legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení byly přiměřené a nezbytné.

VI.
Vlastní argumentace Ústavního soudu

34. Podstata institutu osvojení dítěte spočívá v přijetí cizího dítěte za vlastní, a to se všemi s tím spojenými právními důsledky. Tento institut má svůj původ již v římském právu a jeho základní myšlenkou je, že se osvojením napodobuje přirozený poměr rodičů a dětí (*adoptione naturam imitatur* – osvojením se napodobuje příroda, viz např. J. Sedláček in: Fr. Rouček, J. Sedláček. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému. Sv. 1. Praha: V. Linhart, 1935, str. 894). Osvojení a další formy tzv. náhradní rodinné výchovy by však měly být vnímány vždy jen jako náhradní řešení v případě krize přirozené rodiny, jehož cílem je co nejlepší služba dítěti. Lze přitom odlišit tři hlavní typy osvojení: 1. individuální, 2. společné a 3. osvojení biologického dítěte partnera či manžela (tzv. „*second parent adoption*“, „*l'adoption coparentale*“, „*Stiefkindadoption*“).

35. Ústavní soud vychází především ze skutečnosti, že neexistuje základní právo na osvojení dítěte, a to na ústavní úrovni a ani na úrovni mezinárodních závazků České republiky. Současně zdejší soud akceptuje značnou volnost, kterou má zákonodárce při úpravě vztahů mezi stejnopohlavními partnery. Není totiž dáno ani základní právo na uzavření sňatku (resp. registrovaného partnerství) mezi osobami stejného pohlaví, a je proto věcí politického rozhodnutí zákonodárce, zda vůbec a jakým způsobem tento vztah upraví. Zvláštní ochrana je totiž zaručena toliko rodičovství a rodině (čl. 32 odst. 1 Listiny). Povinnost zasáhnout proto shledává Ústavní soud pouze v případě, pokud by shledal, že konkrétní zvolené řešení zasahuje základní práva některé skupiny osob.

36. Ústavní soud dále konstatuje, že se nehodlá pokoušet o formulaci obecně platné a výstižné definice pojmu „rodina“. To je totiž primárně úkolem jiných společenských disciplín (např. sociologie), kde se odlišuje např. tzv. úplná a neúplná rodina, rodina základní (nukleární), dvou a vícegenerační, harmonická či patologická apod. Z hlediska práva je klíčové vytvořit takové prostředí, aby byla rodina dostatečně chráněna a aby byly zajištěny všechny podmínky pro to, aby dokázala plnit svoje základní funkce. Postačuje proto konstatovat, že pojem „rodina“ chápe Ústavní soud primárně nikoliv jako jakýsi umělý sociální konstrukt, nýbrž především jako konstrukt biologický, založený na pokrevním příbuzenství osob, které spolu žijí, případně jako vztah nepříbuzenský, který vztah biologický napodobuje (osvojení, pěstounství, blíže viz např. S. Radvanová in: S. Radvanová a kol. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 3 a násl.). Jak upravoval již obecný zákoník občanský, „rodinou rozumějí se prarodiče se všemi svými potomky. Poměr mezi těmito osobami nazývá se příbuzenství, poměr však, který vzniká mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela, švagrovstvím“ (§ 40). V současnosti však občanský zákoník pojem rodina legálně nedefinuje, což je vysvětlováno třeba tím, že panuje značná „nejednotnost, jak je vlastně rodina v pojetí jednotlivých společenských věd vymezována, jednak tím, že rodina sama o sobě není v naší právní úpravě subjektem právních vztahů, ale subjekty jsou pouze její jednotliví členové“ (M. Hrušáková in: M. Hrušáková, Z. Králíčková. České rodinné právo. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, str. 12).

37. Ústavní soud samozřejmě nemůže přehlížet, že v současnosti dochází k zásadním změnám ve způsobu soužití osob, že na rozdíl od tradičnějšího pojetí rodin, předpokládajícího zpravidla společný život více generací, žije stále více osob samostatně (tzv. *singles*), počet nesezdaných párů (soužití druha a družky nebo jiné podoby kohabitace) se přibližuje počtu párů sezdaných a rozvod manželství je vnímán jako něco téměř přirozeného (bližší statistické údaje viz např. I. Kohoutová: Sociodemografická homogamie sezdaných a nesezdaných párů. ČSÚ, 2014). Před těmito jevy Ústavní soud nemůže „zavírat oči". Jak ostatně Ústavní soud nedávno uvedl v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/15 ze dne 19. 11. 2015 (44/2016 Sb.), „je dalek toho, aby jakkoli určoval lidem, v jakém svazku spolu mají žít. To je jistě právem každého jednotlivce." Na straně druhé však Ústavní soud zdůrazňuje, že nespatřuje sebemenší rozumný důvod, pro který by i on sám měl k erozi tradičního pojetí rodiny a její funkce jakkoliv aktivně přispívat. Jak totiž píše sociolog I. Možný, „rodina se mění, ale vždy je stabilizujícím prvkem společnosti" (I. Možný. Rodina a společnost. Praha: SLON, 2006, str. 14), jelikož „rodina je základ rodu čili pokračování života v dalších generacích" (S. Radvanová, c. d., str. 3). Rodina proto vzniká na základě manželství anebo společným soužitím nesezdaných rodičů a dítěte, resp. soužitím jen jednoho rodiče s dítětem (M. Hrušáková, c. d., str. 13).

38. V nyní projednávané věci Ústavní soud konstatuje, že je i přímo z relevantní zákonné úpravy patrno, že zákonodárce preferuje manželský vztah, když stanoví, že osvojiteli se mohou stát manželé, resp. jeden z manželů. Tato preference plyne ostatně i z čl. 6 Evropské úmluvy o osvojení dětí (č. 132/2000 Sb. m. s., dále jen „Úmluva o osvojení dětí"), podle níž „[z]ákon bude povolovat osvojení dítěte pouze v případech, že se jedná buď o dvě osoby, žijící v manželském svazku, bez ohledu na to, zda osvojují současně anebo následně, anebo o osobu jedinou."

39. Upřednostnění právě této formy vzájemného soužití považuje rovněž Ústavní soud za plně ústavně konformní, neboť odpovídá podstatě institutu manželství coby nejtěsnější formy soužití dvou osob různého pohlaví, k níž dochází na základě jejich svobodného rozhodnutí a s nímž je spojena nejen řada práv, nýbrž také povinností, a rozhodnutí uzavřít manželství je proto zcela zásadní. Tím se manželství zcela jednoznačně odlišuje od jiných forem vzájemného soužití, a proto také právě institut manželství dává *a priori* největší předpoklad pro naplnění účelu osvojení, kterým je a musí být především nejlepší zájem dítěte. K tomu ostatně zavazuje Českou republiku i Úmluva o osvojení dětí, podle jejíhož čl. 8 odst. 1, 2 „[p]říslušný orgán osvojení nepovolí, pokud nebude přesvědčen, že osvojení je v zájmu dítěte. Ve všech případech bude příslušný orgán věnovat zvláštní pozornost významu osvojení jako prostředku k zajištění stálého a harmonického domova dítěte." Poukázat je třeba rovněž na čl. 3 a 21 Úmluvy o právech dítěte, z nichž se podává, že při osvojení (stejně jako při jakékoli jiné činnosti týkající se dětí) je třeba v první řadě brát do úvahy zájem dítěte.

40. V daném případě spočívá podstata problému v tom, že občanský zákoník na straně jedné umožňuje, aby dítě výjimečně osvojila i jiná osoba (nežli manžel), přičemž však zákon o registrovaném partnerství současně výslovně vylučuje, aby touto osobou byl někdo, kdo žije v registrovaném partnerství. Dochází tak k situaci, kdy zákonodárce připustil osvojení dítěte i jedincem, který nežije v manželském svazku, a nestanovil ani žádné omezení v tom, zda se jedná o osobu heterosexuální či homosexuální orientace. Na straně druhé však zakazuje, aby tento jedinec žil v registrovaném partnerství. Výsledkem je proto stav, kdy např. osoba, která společně žije s jedincem stejného pohlaví, bez dalšího může požádat o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli a této žádosti bude po splnění všech podmínek vyhověno, nicméně pokud v jiném – avšak fakticky zcela obdobném – případě tyto osoby uzavřou registrované partnerství, je jim tato možnost zákonem zakázána. Může tak dojít i k takovým značně nelogickým případům, kdy stejná osoba podá žádost, o níž bude zahájeno správní řízení, a teprve po jejím podání „zlegalizuje" svůj delší dobu trvající faktický vztah tím, že uzavře registrované partnerství, v důsledku čehož však přestane splňovat základní podmínku pro zařazení do příslušné evidence žadatelů o osvojení dítěte.

41. Jinak řečeno, napadená zákonná úprava jednoznačně povyšuje formální právní stav (registrované partnerství) nad stav faktický. Přitom však z této samotné úpravy a ani z důvodové zprávy není vůbec seznatelné, jaký racionální důvod zákonodárce ve skutečnosti vedl právě k tomuto řešení, které

se ze shora popsaných důvodů jeví jako nelogické, iracionální a ve svém důsledku i diskriminační ve vztahu k osobám, které registrované partnerství uzavřely.

42. Zmíněná nelogičnost stávající zákonné úpravy se velmi výrazně projevuje rovněž v tom, že napadené zákonné ustanovení sice zapovídá, aby se některý z registrovaných partnerů stal osvojitelem dítěte, nicméně na straně druhé z odstavce 3 stejného ustanovení výslovně plyne, že zákonodárce s faktickou péčí registrovaných partnerů o dítě přímo počítá, a dokonce v tomto směru druhého partnera zavazuje povinnostmi týkajícími se ochrany vývoje a výchovy dítěte. Vzniká tak situace, kdy na straně jedné zákonodárce ze zcela nesrozumitelného důvodu zakazuje registrovanému partnerovi osvojení dítěte (případ tzv. *second parent*) a současně jej zavazuje se o ně starat. Rovněž odborná literatura v tomto případě velmi kriticky uvádí, že „nemožnost adopce biologického dítěte svého partnera se s ohledem na jinak legálně vznikající homoparentální výchovná prostředí jeví být absurdní překážkou plnohodnotné výchovy dítěte v harmonickém rodinném prostředí“ (D. Elischer, in: S. Radvanová, c. d., str. 181).

43. Nad rámec argumentace ohledně porušení práva na rovné zacházení podle čl. 14 Úmluvy (a tomu korespondující úpravy obsažené v Listině), kterou v tomto směru nabídla ve svém vyjádření veřejná ochránkyně práv, spatřuje Ústavní soud základní ústavněprávní deficit napadeného zákonného ustanovení v jeho rozporu s čl. 1 větou první a čl. 10 odst. 1 Listiny. Podle těchto ustanovení totiž platí, že „[l]idé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech“ a „[k]aždý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.“ Právě lidskou důstojnost totiž považuje Ústavní soud za základ celé úpravy základních práv a svobod.

44. Ostatně, podobný přístup je typický i pro jiné státy založené na vládě práva. V tomto směru postačuje odkázat např. na skutečnost, že podle čl. 79 odst. 3 německého Základního zákona je do tzv. materiálního ohniska výslovně (kromě principu federalismu, demokracie, sociálního státu, suverenity lidu a dělby moci) z oblasti základních práv zařazen právě i čl. 1 odst. 1, podle něhož je důstojnost člověka nedotknutelná a respektovat a chránit ji je povinností veškeré státní moci. Jak přesvědčivě uvádí Jiří Baroš (Wagnerová/Šimíček/Langášek/Pospíšil a kol. Listina základních práv a svobod – komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2012, str. 55 a násl.), koncept lidské důstojnosti se jako základní stavební prvek společenského řádu mohl prosadit až se zhroucením společenských hierarchií. Její právní koncept byl vypracován především v reakci na hrůzy holokaustu a v současné podobě je založen na vnímání člověka jako jedinečné osobnosti, který je však současně sociální bytostí. Lidská důstojnost představuje nedotknutelnou hodnotu a je součástí nadpozitivního práva [viz nález sp. zn. II. ÚS 2268/07 ze dne 29. 2. 2008 (N 45/48 SbNU 527)].

45. Rovněž judikatura Ústavního soudu staví lidskou důstojnost do samotného centra právního řádu a vymezuje ji jako součást samotného „lidství“ člověka. K porušení lidské důstojnosti proto dochází „v případě, kdy je konkrétní jednotlivec postaven státní mocí do role objektu, kdy se stává pouhým prostředkem a je umenšen do podoby druhově zaměnitelné veličiny“ [nález sp. zn. I. ÚS 557/09 ze dne 18. 8. 2009 (N 188/54 SbNU 325)]. Listina proto také uznává specifickou kvalitu člověka jako subjektu a zakazuje, aby byl člověk vystaven jednání, které by zpochybňovalo jeho příslušnost k lidské rodině. Rovnost lidí v důstojnosti a právech je základem uznání hodnoty každého člověka, a to bez ohledu na jeho další charakteristiky a užitečnost či prospěšnost pro celek [nález sp. zn. Pl. ÚS 83/06 ze dne 12. 3. 2008 (N 55/48 SbNU 629; 116/2008 Sb.)].

46. Právě prizmatem lidské důstojnosti jako základní objektivní hodnoty lidství a ohniska ostatních základních práv přitom napadené zákonné ustanovení neobstojí. Pokud je totiž založeno na tom, že z určitého práva (byť plynoucího nikoliv přímo z ústavního pořádku, nýbrž z práva podústavního) vylučuje určitou skupinu osob jen proto, že se rozhodly uzavřít registrované partnerství, činí z nich *de facto* jakési osoby „druhého řádu“ a dává jim bezdůvodně určité stigma, které evokuje představu o jejich méněcennosti, zásadní odlišnosti od ostatních (zřejmě „normálních“) a zřejmě i o neschopnosti se – oproti osobám jiným – náležitě postarat o děti.

47. Tento důsledek přitom dovozuje nikoliv na základě toho, že by se snad dané osoby dopouštěly nějakého závadného, neetického, či dokonce protiprávního jednání, nýbrž jen ze skutečnosti, že dané osoby uzavřou registrované partnerství – tedy chovají se způsobem, který právo umožňuje a předpokládá, činí tak zcela transparentně a předvídatelně a přebírají na sebe i všechny povinnosti, z tohoto registrovaného partnerství plynoucí. Jak ostatně plyne z odborných zkoumání, „konsenzus spočívá v uznání homosexuality jako vrozené nezměnitelné sexuální orientace, která vzniká v důsledku plurality faktorů. Problematiku společenské reflexe homosexuality je možno uzavřít tvrzením, že v každém případě je stavem dobrovolně nezvoleným a vůlí neovlivnitelným, a jako taková by se tedy v občanské společnosti neměla stávat záminkou jakékoli diskriminace“ (viz D. Elischer, in: S. Radvanová, c. d., str. 173). Navíc, jak uvedl Ústavní soud již výše, k této zcela bezdůvodné diskriminaci registrovaných partnerů zákonodárce přistoupil za situace, kdy jim současně uložil výchovné povinnosti týkající se dítěte, o které již pečuje druhý partner (viz opakovaně citovaný § 13 odst. 3 zákona o registrovaném partnerství).

48. Porušení lidské důstojnosti (jakožto základního práva, interpretačního vodítka i objektivní hodnoty) přitom Ústavní soud spatřuje i ve spojení s ustanoveními čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny, podle nichž má každý právo na zachování své lidské důstojnosti a právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého života, a obdobně s čl. 8 odst. 1 Úmluvy, zaručujím právo na respektování soukromého života. Právo na ochranu rodinného života, které citované články rovněž zaručují, nicméně napadené zákonné ustanovení porušit nemohlo, protože neexistuje-li základní právo na osvojení dítěte, nemůže být negativním rozhodnutím ve věci osvojení pochopitelně porušeno ani právo na rodinný život.

49. Platí, že osoby žijící v registrovaném partnerství mají nesporné právo na ochranu soukromí, a to v jeho vnitřním i vnějším pojetí. Tato ochrana a respektování ze strany státu však nemůže být zcela naplněna, pokud bude i nadále docházet ke stigmatizaci těchto osob tím, že zákon zcela vylučuje, aby se některá z nich vůbec ucházela o osvojení dítěte. Obsahem práva na soukromí je totiž i zajištění prostoru pro rozvoj a realizaci osobnosti, a zahrnuje proto i „garanci sebeurčení ve smyslu zásadního rozhodování o sobě samém, včetně rozhodování o uspořádání vlastního života“ (E. Wagnerová in: Wagnerová/Šimíček/Langášek/Pospíšil a kol. Listina základních práv a svobod – komentář. C. d., str. 281–282). Ústavní soud je proto přesvědčen o tom, že napadeným zákonným ustanovením, kterým byla jedna skupina osob (registrovaní partneři) zcela nedůvodně vyloučena z možnosti osvojení dětí, dochází ve svých důsledcích k zásahu do jejich lidské důstojnosti a k porušení jejich práva na ochranu soukromého života.

VII.
Závěr

50. Vzhledem k tomu, že napadené zákonné ustanovení Ústavní soud shledal rozporným s právem na lidskou důstojnost, s právem na soukromý život a se zákazem diskriminace zakotvenými v čl. 1, čl. 3 odst. 1, čl. 10 odst. 1, 2 Listiny a v čl. 8 odst. 1 a čl. 14 Úmluvy, vyhověl podle ustanovení § 70 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 48/2002 Sb., návrhu Městského soudu v Praze a rozhodl, že se toto ustanovení ruší dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů.

Předseda Ústavního soudu:
JUDr. **Rychetský** v. r.

Odlišná stanoviska podle § 14 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, zaujali k rozhodnutí pléna soudce Vladimír Sládeček a k jeho odůvodnění soudci Ludvík David, Jaromír Jirsa a Jiří Zemánek.